

L'abstenció, un frau de llei

Marcos Roitman Rosenmann

La visita a les urnes electorals és un acte cada vegada menys concorregut. La disminució de ciutadans atrets per l'acció de dipositar una papereta que indiqui les seves preferències polítiques ja no motiva. Excepte circumstàncies extraordinàries, els processos electorals es veuen sotmesos a un abandó del deure o obligació ciutadana. En qualsevol cas l'assistència als col·legis electorals s'esquiva esgrimint qualsevol pretext. Aquest rebuig explícit mostra cert fàstic cap a allò que es considera un ritual. Per als detractors, avui un percentatge comprès entre el quaranta i el setanta per cent del total electoral, no hi ha raons suficients per exercir el vot. D'altra banda, resulta desalentador la primerenca inhibició dels joves. Despolitització?; desinterès? irresponsabilitat?; protesta conscient? Sigui quina sigui l'explicació, no hi ha dubte que és un fenomen recurrent i les seves causes són múltiples. Tot sembla indicar que assistim a una pèrdua de centralitat de la política, el símptoma de la qual més clar és la deixadesa de les obligacions ciutadanes.

Els abstencionistes són cada vegada més, i la seva progressió no sembla inquietar els estratègies i responsables polítics dels partits. Mentre se segueixi votant i no es qüestioni la legitimitat de les eleccions tot està sota control. Molts de presidents de govern o de república, encara no es convoca per votar reis i reines, són electes amb un minso percentatge real

de la massa electoral. Els actuals caps d'Estat amb majories minoritàries a Europa occidental són tots. Uns no passen del 20 per cent i els més representatius no arriben al 30 per cent. És ostensible que estam davant un problema que va més enllà de fer campanyes institucionals cridant a exercitar el vot. La propaganda no ha aconseguit revertir l'abstencionisme electoral. Avui, els majors de divuit anys, homes i dones, lletrats i analfabets se senten desmotivats, fins i tot enganyats. La relació entre ciutadania política i els processos electorals s'ha trencat. El que abans es considerava una dura batalla, conquerir el dret a votar, avui no deixa de ser un record borrós sense història.

No obstant això, passar del vot censitari al vot universal, personal, lliure i secret no va ser un procés fàcil. La lluita de les sufraguistes, els illetrats, els obrers, els camperols, per no esmentar la lluita dels pobles exclosos per raó ètnicoracial mostra el llarg camí recorregut. La presó, la tortura, l'exili o la mort va ser, en moltes ocasions, el pagament rebut per defensar l'ampliació del dret a vot. Així, doblegar les formes oligàrquiques i aristocràtiques de govern va passar per demandar i exigir poder elegir i ser elegit.

Per altra banda, ampliar el dret a vot a finals del segle XIX o principis del segle XX, suposava concedir un espai de poder al proletariat industrial i als sectors populars. Els partits socialistes i comunistes serien, segons el parer de les classes dominants,

els autèntics beneficiaris d'una possible ampliació del dret a vot. La por es va estendre entre la burgesia i els grups oligàrquics. No obstant això, tard o d'hora l'obertura democràtica tindria lloc, i era millor contrarestar-la per altres vies. La manipulació del vot es va concebre com a estratagema possible i la lluita ideològica i política de les classes dominants per controlar les eleccions i els seus procediments varen fer acte de presència. Quan no varen recórrer a l'exclusió dels partits obrers, es va optar per comprar els votants. Les pràctiques elegides per alterar el resultat de les eleccions han estat diverses. Des de la tupinada més grossera, passant per la traginada de votants fins a la caiguda dels sistemes informàtics, Mèxic 1988, que va acabar per donar el triomf a Salinas de Gortari. En un segle i mig s'han conegut tot tipus de fraus l'objectiu dels quals han estat sempre dos: comprar i doblegar la voluntat de l'elector per modificar el resultat de les eleccions. Però avui, les possibilitats d'alterar els resultats pot produir-se abans de posar en pràctica el dret a vot. L'abstenció juga un paper destacat en la falsificació de la voluntat general. Encara que la majoria de les legislacions consideren un delictes cridar a l'abstenció, una proporció major o menor d'abstencionistes és capaç de canviar una majoria i produir governs espuris.

Sembla ser que estam davant un nou tipus de frau, aquell l'objectiu

“Tot condueix a pensar que lluitar contra l'abstenció és més bé una pràctica demagògica, en tant acaba afavorint les majories conservadores, que sí acudeixen a votar religiosament.”

del qual és no atacar l'abstenció o simplement deixar-la fer. Considerar-la un mal menor d'unes democràcies consolidades on mai no passa res i per això no hi ha necessitat de participar. El missatge implícit és desolador. Encara que vagi a votar no canviaré el curs dels esdeveniments, el meu vot és inútil. Les campanyes institucionals se centren a canviar els dies de les eleccions; però no insisteixen en el valor intrínsec del vot com a acte democràtic. Allò més novedós consisteix a convocar eleccions els diumenges o dies festius. Però la majoria prefereix gaudir d'un dia de camp, divertir-se o simplement quedar-se a casa descansant. Si plou i el temps no acompanya, el desastre pot ser major. El vot per correu, una altra pràctica per disminuir l'abstencionisme, tampoc es mostra com una alternativa. Tot condueix a pensar que lluitar contra l'abstenció és més bé una

pràctica demagògica, en tant acaba afavorint les majories conservadores, que sí acudeixen a votar religiosament. Per a què, llavors, lluitar amb vehemència contra l'abstencionisme? Sempre que han baixat els índexs d'abstenció, els resultats han afavorit les esquerres, sempre que no es cridi al vot útil en les seves diferents accepcions. Per això és necessari acudir a votar, encara que sigui anul·lant el vot. En aquesta lluita contra l'abstenció, vetlar pel joc net electoral i garantir l'exercici lliure del vot constitueix una altra batalla. Els representants dels partits i organitzacions concurrents als comicis s'han transformat en autèntics notaris dels processos electorals. La seva presència és considerada un aval de transparència. El recompte públic dels vots emesos amb participació de tots els compromissaris, més el president i els vocals selec-

cionats per rigorós sorteig valida tot el procés. Pocs qüestionarien el sentit democràtic d'unes eleccions on les diferències es poden dirimir en tribunals electorals. Però poden ser considerades democràtiques unes eleccions on l'abstencionisme es troba per sobre del 50 per cent? La resposta ha de ser contundent: No. Majors índexs d'abstenció demostren el quietisme inculcat pel poder per mantenir l'ordre social en límits permissibles amb alternances buides. El naixement d'un socialconformisme actiu es recolza en el rebuig a participar en eleccions. Els tòpics s'apoderen de l'elector: Els polítics són corruptes; són tots iguals; tot és una farsa..., amb això es dona l'aprovació implícita a règims la tendència dels quals a la involució política s'expressa abominant de la democràcia com a pràctica social de control i exercici del poder polític.

IMPRENTA
Gráfima

OFFSET - IMPRESSIÓ DIGITAL

Passatge Ca'n Curt, 22 - 07005 Palma de Mallorca
Telf. 971 24 27 58 - E-mail: Imprentagrafima@telefonica.net